

ХІ

Часто я відтак до Штенгля
По дорозі забігав,
І гостив, і днів по кілька
У роботі помагав.
Все мене приймали щиро,
Хоч я бідний онучкар,
А вони заможні газди.
Дар у них був мов не дар,
А неначе довг відданий.
Із хлопами враз жили,
Як свій з своїм, всюди спільно
Хлопську сторону тягли.
Шльома був в громадській раді
І в шкільній був делегат,
Сам, в літах уже, по-руськи
І по-польськи вчивсь читать.
Хаїм говорив частенько:
«Вчіться, діти! Треба нам
Приставати до народу,
Кинути служить панам!
Бо глядіть лиш, до чого нас
Панська служба довела,
Що ненавидять нас люди,
Радуються, як з села
Жид виходить! Що не сміє
Жид до хлопа підійти
Просто, як до чоловіка
Чоловік! «Еге, знать, ти,

Хочеш щось урвати в мене!» —
Дума хлоп і, неборак,
По пайбільшій часті зовсім
Справедливо дума так».
Так-то Хаїм своїх внуків
І сусід-жидів павчав
І при тім все Шаю-Ляйба
Добрим словом споминав,—
Знать, любив він Шаю-Ляйба,
Як вітця, і поважав...
Аж прояснювався, кріпшав,
Як про нього говорив:
«Ой, на много річей очі
Він мені, бач, отворив!
Як він гриз мене, що Шльому
В світській школі я не вчив!
Що тепер хлоп без науки!..
А ти знаєш, він скінчив
Вік свій в мене, тут, в цій хаті!
Ну, такий вже чоловік,
Знать, не міг у власній хаті,
В розкоші скінчити вік.
Бачиш ти, він був бездітний,
А як вмерла жінка, тут
Він задумав весь маєток
Для бідноти повернуть.
Та не так, як другі роблять,
Що своєї смерті ждуть,
А відтак запишуть суму.
Йде той гріш, немов на гріх,
Через бог зна кількі руки
І в них тає, наче сніг.
І заким дійде до діла,
Вже до половини зник:
Дармоїди обловились,
А для бідних вийшов пшик.
Не такий був Шая-Ляйб мій!
Сам він руки засукав
І шпиталь для бідних в Жовкві
Своїм коштом збудував.
Далі лазні дві жидівські:
В Кристинополі одну,

Другу в Раві, і в них мікви¹,
Все, що там потрібно... Ну,
Все добро так розділивши,
Припровадивши все в лад,
Думав в Жовкві при божищі
Яко габе² умирать.
Протяглось то так з півроку.
Осінь. День був дощовий,
І сльота була. На шляху
Геть розмок, розкисся глий...
Бачу, лізе щось, чалапка,
Звільна, мов той жук, повзе.
Наближаєсь, завертає...
«Шая-Ляйб! Чи ти ж то се?»
«Я! — говорить. — Ну, насилу
Я добивсь у хутір твій!
Та й ослабли ж кості! Швидко
Ім належиться спокій!»
Зараз ми його до хати,
Обігріли, зодягли,
Бо обдертий, як жебрак, був,
Покріпитися дали.
Віддихнув. «Ну, — каже, — Хаїм,
Наближається мій час!
Хоч прийми мя, хоч жени мя!
Я вмирать прийшов до вас».
«Бог з тобою, — кажу, — брате,
Щоб тебе я з хати гнав!
Ти живи й сто літ у мене!
Але як же се? Ти ж мав
В Жовкві в школі габе бути?»
«Ну, і був до вчора, був!
Ну, а вчора... Подивися
Тут!»... Халат він розгорнув,
Розгорнув сорочку — боже!
Груди, плечі в синяках!
«Шая-Ляйб! — кричу я. — Що се?»
Він сміється. «Ах-ах-ах!
То моя заплата, — каже, —

Від кагалу! Слухай лиш,
Як вони мені платили,
Може, й сам їх похвалиш!

¹ Басейн для миття.

² Читець св[ятих] книг при божищі.